

ὁ Λοβεδὺ εἶχεν ὄρισει εἰς κατοικίαν τῶν νέων αὐτοῦ ξένων, ὁ Βερναρδῆς ἐψιθύρισε·

— Χαρὰ ἔς τὴν ἰδέαν! Χωρὶς ἄλλο τὸ Βλινὺ κατηντήσε φρενοκομεῖον!

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ἤθερος.—*Ἡ ζωὴ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ.*—*Ἐργασία καὶ ψυχαγωγία.*—*Καιροὶ καὶ ἡθῆ.*—*Ἄλλοτε καὶ νῦν.*—*Αἰθουσαι, χοροί, ἑορταί.*—*Καρφενεῖα, καπηλεῖα, θέατρα, ἐξοχαί.*—*Λάρυγγες καὶ κηῖμαι.*—*Πῶς διασκεδάζει ὁ λαός.*

Τὸ θέρος ἤγγισεν. Αἱ ἡμέραι ἤρχισαν ἤδη νὰ παρατείνωνται μακρὰ καὶ ἡλιοκαεῖς καὶ αἱ νύκτες νὰ λούωνται εἰς δρόσον εὐάρεστον καὶ ἄπλετον σεληναῖον φέγγος. Κοπιωδέστερα καθίσταται ὁσημέραι ἡ ἐργασία ὑπὸ τὴν θερμότητά τῆς ἀτμοσφαιρας, καὶ βαρύνει τὸ πνεῦμα ἀφορήτως τὸ καῦμα τοῦ οὐρανοῦ. Λιθουκαὶ πνοαὶ στροβιλιζοῦν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς εἰς λευκὰς νεφέλας τὸν κοινορτὸν καὶ ὁ ἰδρῶς ρεεῖ ἀπὸ τῶν μετώπων—ὄχληρὸς προάγγελος καὶ σύντροφος τῆς ἀφικνουμένης ὥρας τοῦ ἔτους. Καταβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἄχθους κλίνει πρὸς ἀνίκητον ὕπνον τὸ σῶμα, ἐφ' ὅσον, παρμεγέθης κρατῆρ, ἐκχέει κρημνόμενος ἄνωθεν τὴν ζέουσαν τῶν ἀκτίνων του λάβαν ὁ ἥλιος, καὶ ἀναμένει τὴν ἐσπέραν διὰ ν' ἀπολαύσῃ ὀλίγων στιγμῶν ἀνεκτῆς ὑπαίθρου ζωῆς, πολὺ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἀνηλεοῦς ἄστρου. Τότε μόνον ἀνακουφίζονται πῶς τὰ κερμηκότα μέλη, τότε ἐνδυναμοῦνται κατὰ τι τὰ παραλελυμένα νεῦρα, τότε συσφίγγονται αὐθις αἱ ἴνες αἱ χαλαρωθεῖσαι καὶ ἀνοίγονται οἱ κρημύοντες καὶ τεθαμβωμένοι ὀφθαλμοὶ καὶ καθαρίζεται ἡ διάνοια ἢ θολωθεῖσα. Καὶ πληροῦνται λαοὺ αἱ ἐξοχαὶ καὶ τὰ προάστεια καὶ αἱ ἀκταὶ καὶ σπεύδει τὸ πλῆθος ὅπου τὸ καλεῖ ἔστω καὶ ἡ παραμικροτέρα ἀναψυχὴ, καὶ ἀναζῶσιν οἱ νεκροὶ δρόμοι καὶ ἐκχύνεται εἰς αὐτοὺς νυκτοβάτις ἢ πόλις ὅπως ἀναπνεύση, περιπατήση, λουσθῇ ἢ εὐθυμήσῃ. Καὶ ἄρχονται τὰ ὑπὸ τὸ ἐλεύθερον στερέωμα θεάματα καὶ ἐγκαινίζονται ἢ εἰς Φάληρον κατὰβασις καὶ ἀνέρχεται γογγύζων ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐπιβατῶν ὁ σιδηρόδρομος πρὸς τὸν ἀνήφορον τῆς δροσερᾶς Κηφισσίας. Καὶ ἀπὸ τοῦ ἐρημουμένου βαθμηδὸν ἄστεος ἢ ἀνθρωπίνῃ πλημμύρᾳ κυλίσταται παντοῦ ὅπου δένδρων ἐν ἀνοικτῶ ὀρίζονται σκιά ἢ βουνοῦ χλοάζουσα ράχις ἢ θαλάσσης φλοῖσθος γλυκύς. Βίβη ἡ μεγάλη ἐποχὴ τῶν ἀθηναϊκῶν διασκεδάσεων. Καὶ εἶνε ἅμα διὰ τὸν περίεργον παρατηρητὴν ἢ καταλληλοτέρα ἐπίσης περιστάσις ὅπως ἴδῃ ἀπροκαλύπτους τὰς τάσεις, τὰς ἰδέας, τὰς συνηθείας, τὰς ὀρέξεις, τὸν χα-

ρακτῆρα τοῦ λαοῦ—τὸ προσφορώτερον στάδιον ὅπως σπουδάσῃ τὴν βαθμιαίαν τῶν ἡθῶν πηρ' ἡμῖν μόρφωσιν.

* *

Ἀπὸ τοῦ διασῆμου κριτικοῦ Sainte-Beuve ἀποφανθέντος τὸ γνωστὸν ἀφορισμὸν «Εἰπέ μου ποῖον θαυμάζεις διὰ νὰ σοῦ εἶπω ποῖος εἶσαι» μέχρι τοῦ περιφήμου Brillat-Savarin ἀνακηρύξαντος ὡς ἀξίωμα ὅτι μόνον ἐκ τοῦ εἶδους τῆς συνήθους αὐτῷ τροφῆς καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν τρώγει θὰ ἠδύνατο νὰ ὀρισθῇ ἀσφαλῶς ὁ χαρακτῆρ παντὸς ἀνθρώπου, μυρίαὶ προὔτάθησαν καὶ ὑπεδείχθησαν θεωρίαι πρὸς καθορισμὸν ἢ ἐξήγησιν τῶν γενικωτέρων ψυχικῶν διαθέσεων ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν φαινομένων τοῦ καθημέραν βίου. Ἄλλ' ὁ μᾶλλον ἀνάξιος προσοχῆς μεταξὺ αὐτῶν δὲν θὰ ἦτο ὁ τρόπος καθ' ὃν διέρχονται τὰς ὥρας τῆς ἀργίας των τὰ ἄτομα ἢ τὰ ἔθνη, λαμβανόμενος ὡς μέτρον καὶ δοκιμαστῆρ τοῦ καθόλου αὐτῶν χαρακτῆρος. Ὁ ἀφορισμὸς τοῦ κριτικοῦ δὲν θὰ ἦτο ὀλιγώτερον ἀληθῆς ἢ διειτυπούτο ἀνκλόγως: Εἰπέ μου πῶς διασκεδάζεις καὶ θὰ σοῦ εἶπω ποῖος εἶσαι. Κατ' ἄλλον τρόπον ἐργάζεται ἀλλὰ καὶ ἄλλως εὐθυμεῖ ὁ πεπολιτισμένος, ἄλλως δὲ ὁ ἄξιος καὶ χυδαῖος ἄλλως ἐργάζεται ἀλλὰ καὶ ἄλλως εὐθυμεῖ ὁ προοδευτικὸς καὶ ἄλλως ὁ στάσιμος καὶ ὀκνηρὸς. Ἄλλως ἐργάζεται ἀλλὰ καὶ ἄλλως εὐθυμεῖ ὁ ἀπιστος ἢ ὁ πιστός, ὁ σκεπτικὸς ἢ ὁ ἀπλοῦς, ὁ ἐλεύθερος ἢ ὁ δούλος. Τῆς ὀθωμανικῆς φυλῆς τὴν στασιμότητα, τὸ ἀποκλειστικόν, τὴν ἀδράνειαν, τὴν εἰς τὸ πεπρωμένον τυφλὴν πίστιν, ἀπολαυστικότητα, τὴν εἰς ἰδανικὸν ἄλλης ζωῆς ὑλικωτέρας ἔτι καὶ ἠδονικωτέρας τῆς παρούσης πεποιθήσιν, θὰ ἠδύνατό τις ἀμέσως νὰ αἰσθανθῇ καὶ ἐννοήσῃ καὶ ἀπαξ μόνον παραστάς εἰς τουρκικοῦ θεάματος σκηνὴν ἢ ἐνωτισθεῖς ἀσιατικοῦ ἄσματος τοὺς ἠδυπαθεῖς καὶ συρομένους καὶ στένοντας καὶ ὁμοιοχρόμους καὶ ἐν κοιμιζούσῃ νωθρότητι ἐξελισσομένους μελιτώδεις τόνους. Ὁ χονδρὸς καὶ ἡσυχος γερμανὸς ἀρέσκειται εἰς τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τὰς ἀπλοϊκὰς ἠδονὰς ἢ εἰς τὴν βραδεῖαν καὶ ἤρεμον καὶ ἀποκτηνοῦσαν μέθην τοῦ ζύθου. Ὁ θερμὸς ἰσπανὸς ταυρομαχεῖ. Ὁ χαῦνος ἰταλὸς ψάλλει πρὸς ἄρπαν ἢ πρὸς κιθάραν ἐρωτικῶν πόνων μέλη. Ὁ γάλλος ἀγαπᾷ τὸ καινοφανές, τὸ πρῶτότυπον, τὴν ζωὴν, τὴν λάμπιν τῶν φώτων, τὸν θόρυβον, τῶν ποτηρίων τὴν κλαγγὴν καὶ τῶν χορῶν τὴν ζάλην καὶ τὴν βοὴν τοῦ γέλωτος καὶ τὸν ἀφρόν τοῦ κρημνίστου. Καὶ ὁμοίως ἐκάστη ἐποχὴ ἔχει καὶ τὰ ἰδιαίτερα αὐτῆς ἡθῆ καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς λύπας καὶ τὰς χαρὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις, ἀτινα συναποφέρει παρερχομένη μὲθ' ἑαυτῆς εἰς

τόν τάφον. Ἐκάστη ἀξία λόγου πολιτική ἢ κοινωνική μεταβολή, εἴτε φυσική καὶ βαθμιαία εἴτε ἀπότομος καὶ βιαία, ἀρκεῖ νὰ ἔχη ὡς βάσιν ἐξέλιξιν ἰδεῶν καὶ ὡς κρηπίδα τοῦ καιροῦ τὰς ἀπαιτήσεις, συνεπάγεται ἀναποφεύκτως καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς ζωῆς. Πῶς θὰ περιεφρόνου τὰς ἐορτάς καὶ τὰς διασκεδάσεις ἡμῶν, τὰς ἐπὶ τῇ βάσει τύπων καὶ ὄρων καὶ κανονισμῶν, πῶς θὰ ἐγέλων, ἂν τὰς ἐβλεπον, διὰ τὰς ἀβλαβεῖς ἡμῶν ἵπποδρομίας καὶ τὰς σεμνὰς ἀπόκρουσιν οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι, οἱ μεθυσκόμενοι εἰς τὸ αἶμα τῶν σφάζομένων ἐν τῷ κίρκῳ θηρίων καὶ κορεννύμενοι ἐδωδῆς καὶ πότου εἰς λουκούλλεια δειπνα καὶ ὀργιζόμενοι εἰς ἔκφρονα σατουρνάλια καὶ πλείοντες εἰς ποιητικωτάτης ἀκολασίας τὸν ἀκατάσχετον χεῖμαρρον! Πῶς θὰ ἐνέπαιζον τὰς εὐαισθήτους καὶ ἀναμικὰς καὶ νευροπαθεῖς ἡμῶν γυναῖκας αἱ ὑπερήφανοι καὶ σκληραὶ δέσποιναι, αἱ κοσμοῦσαι τὰς αἵματηρὰς πανηγύρεις τοῦ Forum καὶ καταβιβάζουσαι τὸν ἀντίχειρα ὅπως φονευθῆ ὑπὸ τὰ ὄμματά των ὁ αἰχμάλωτος, καὶ σοβοῦσαι, βακχίδες εὐμνεῖς, ἐν τῇ Σοβούρρα! Πῶς θὰ διερογγύνοντο εἰς καγχασμούς ἐπὶ τῇ θέᾳ ἡμῶν φρακκοφορούντων καὶ περιβεβλημένων τοὺς λευκοὺς λαίμοδέτας καὶ τὰς δερματίνας χειρίδας μας οἱ πυργοδεσπότες καὶ οἱ σταυροφόροι καὶ οἱ καθλιέροι καὶ οἱ παλαδῖνοι τοῦ μεσαιῶνος, οἱ πεφορτωμένοι χάλυβι καὶ σιδήρῳ καὶ ἀπαστράπτουτες ἐκ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου! Καὶ πόσον ἀστεῖα θὰ ἐφαίνοντο τὰ συμπόσιά μας εἰς τοὺς ἀγρίους Ἰνδοὺς, τοὺς γυμνοὺς καὶ καταστίκτους καὶ δακτυλιοφοροῦντας τὰ ὄτα καὶ τὴν ρῖνα καὶ εὐωχομένους ἐπὶ ἀξένου τινὸς παραλίας, ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῶν ἀντιπόδων, ἀπέναντι τοῦ μεγάλου πανοράματος τοῦ ὠκεανοῦ, διὰ σαρκῶν ἀνθρωπίνων!

* *

Εὐνόητον ἐπομένως ἂν τὸν μεταβατικὸν χαρακτήρα τῆς ἐποχῆς, ἣν διατρέχει τὸ ἡμέτερον ἔθνος νῦν, οὐδαμοῦ ἄλλου θὰ ἠδύνατό τις νὰ εὕρῃ καλλίτερον διατυπούμενον ἢ εἰς τὰ ἦθη τῶν κατοίκων τῆς χώρας. Τὸν κυκεῶνα, ὃν παριστᾶ παρ' ἡμῖν πολιτεία ἅμα καὶ κοινωνία, τοῦ ἐθνικοῦ οἰκοδομήματος τὸ ἀσυμπαγές ἐτι καὶ ἀκατάρτιστον, οὐδαμοῦ θὰ ἠδύνατό τις νὰ εὕρῃ οὕτω προφανῶς εἰκονιζόμενον ὅσῳ εἰς τὴν incoherence τῶν βιωτικῶν ἔξεων καὶ φαινομένων. Ἄλλοτε, κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἔτη, μετὰ συγχινήσεως διηγοῦνται ἀκόμη οἱ παλαιότεροι πῶς αἱ τελευταῖαι αὐταὶ ἰδίως διεκρίνοντο διὰ τὴν θαυμασίαν αὐτῶν ὁμοιομορφίαν καὶ μονοτονίαν. Καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ Ἀθῆναι δὲν ἀπετέλουν ἐτι συνοικισμὸν ἄξιον νὰ ὀνομασθῆ πόλις, καθ' ἣν ἢ σῆ-

μερον καλλιμέγαρος καὶ θορυβώδης ὁδὸς Σταδίου δὲν ἦτο ἢ βαθύς κρημνὸς καὶ θολὸν ρεῦμα, καθ' ἣν οἱ ἐν τῷ τόπῳ ξένοι ἠριθμοῦντο ἐπὶ τῶν δακτύλων, καθ' ἣν ἢ πρὸς τὸν ἐπίλοιπον κόσμον συγκοινωνία ἐχρηιάζετο ἐβδομάδας, ἐπόμενον ἦτο τὰ τε ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα νὰ ἐξακολουθῶσιν ὄντα ὅ,τι ἐνοεῖται κοινῶς διὰ τοῦ ἐπιθέτου πατριαρχικά. Μ' ὅλας εἴτε τὰς πολιτικὰς εἴτε τὰς οἰουδήποτε ἄλλου εἶδους διαμάχας ἢ καθόλου ὄψιν τοῦ ἔθνους θὰ ἦτο περίπου ὅποια πολυμελοῦς οἰκογενείας. Ἡ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν μετριότης τῆς ζωῆς ἦτο φυσική καὶ ἐπεβάλλετο μάλιστα. Ὑπὸ βασιλέα φουστανελλοφόρον καὶ ἡγεμονίδα φεσοφοροῦσαν εὐεξήγητον εἶνε ἂν ἐτηρεῖτο τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων ἢ τε ἀπλότης καὶ ἢ ἀγνότης. Τῶν ἐπιστήμων ἐορτῶν, τῶν ἰδιωτικῶν συναθροίσεων καὶ αὐτῶν τῶν δημοσίων περιπάτων τὸ θέαμα θὰ ἐφαίνετο ἡμῖν τοῖς σημερινοῖς παραδοξότατον. Σύμβολον πίστεως καὶ φιλοπατρίας ἐθεωρεῖτο ἢ ἔμμονῃ εἰς τὰ πάτρια καὶ οἱ τολμηροὶ νεωτερισμοὶ εἶχον ἐξησφαλισμένην ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀποτυχίαν. Καὶ ἂν βραδέως καὶ διὰ τοῦ χρόνου καταρθούτο νὰ εἰσαχθῆ τις, ἀναποφεύκτως ὑρίστατο ἀμέσως τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τὴν ἐπίδρασιν. Αὐτοὶ οἱ ξενικοὶ χοροὶ, ἐγχιματιζόμενοι, προσελάβανον ἰδιαιτερόν τινα τύπον, ἡμιαρχαϊκόν, ἡμιδημοτικόν, ἐλληνοπρεπῆ ὅμως πάντοτε ἐξόχως, κατὰ τὴν ἐν χρήσει χαρακτηριστικωτάτην ἔκφρασιν, καὶ δὲν ἦτο ἀσύνηθες ἄκουσμα λαϊκὸν ἄσμα τονιζόμενον αἰφνης ὑπ' αὐτοὺς τοῦ ἀνακτόρου τοὺς θόλους. Ὁ συγκρίνων τὰ ἄλλοτε συμβαίνοντα πρὸς τὰ νῦν θὰ ἐξεπλήσσετο μεγάλως διὰ τὸ βαθύ χάσμα, ὅπερ ἐν οὕτω μικρῷ σχετικῶς χρονικῷ διαστήματι φαίνεται ὄρυθθῆν μετὰξὺ τῶν δύο ἐποχῶν. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἐν διαστήματι τριῶν μῶλις δεκαετηρίδων τρεῖς διάφοροι — ὄχι γενεαὶ — ἀλλὰ λαοὶ κατῴκησαν τὸν τόπον. Νομίζω ὅτι ἐλέχθη ἤδη, ἀλλ' εἴτε ἐλέχθη εἴτε δὲν ἐλέχθη, εἶνε ἐπίσης ἀληθές, ὅτι καὶ ὡς σώματα καὶ ὡς ἰδέαι καὶ ὡς ψυχαὶ καὶ ὡς ἀρχαὶ καὶ ὡς διάνοιαι περισσότερον ἀπέχομεν ἡμεῖς τῶν πατέρων μας ἢ ἐκεῖνοι τῶν παλαιοτάτων ἐκείνων μαραθωνομάχων καὶ σαλαμινομάχων.

* *

Ἡ δὲ διαφορὰ ἐκορυφώθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ταῦτα ἔτη καὶ βραίνει ἀξίως ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Ἡ τοῦ ἔξωθεν ἐρχομένου ρεύματος ἐπίδρασις εἶνε πλέον ἢ αἰσθητὴ καὶ ὑπὸ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ἐξαφανίζονται βαθμηδὸν τὰ ὀλίγιστα ὑπολειπόμενα ἐτι ἔχνη τοῦ παρελθόντος. Κατὰ μικρὸν συνοικειούμεθα καὶ συμμορφούμεθα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὸν ἐν τῷ λοιπῷ κόσμῳ κρατοῦντα πολιτισμὸν, ὡς ἄτε-

χνα μὲν βεβαίως ἀντίγραφα ἀλλ' ἀντίγραφα ἐπὶ τέλους. Καὶ τόσῳ εἶνε τοῦτο ἀκριβές, ὥστε ὅσῳ καὶ ἂν δὲν θέλωμεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν εἶνε ὁμῶς ἐν τούτοις ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως ὅτι ἤρχισαν ἤδη συμπληγνόμεναι καὶ καταρτιζόμεναι καὶ κοινωνικαὶ ἀκόμη τάξεις παρ' ἡμῖν, τῷ τέως κατ' ἐξοχὴν δημοκρατικῷ θεωρουμένῳ λαῷ. Καὶ ἀριστοκρατία μὲν, ὑπὸ τὴν ἀποδιδόμενην ἀλλαγῷ σημασίαν εἰς τὴν λέξιν, δὲν ἐσηματίσθη ἀλλ' οὔτε δυνατόν θὰ εἶνε νὰ σχηματισθῇ ποτέ, ἀλλὰ τῆς πλουτοκρατίας τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπαρξίν δὲν θὰ ἦτο βεβαίως εὐκόλον νὰ ἀρνηθῇ τις. Ὁ θέλων νὰ πεισθῇ περὶ τούτου δὲν ἔχει ἢ νὰ ζητήσῃ νὰ εἰσαχθῇ εἰς οἰκονομικὰ τῶν ἀνωτέρων ἀθηναϊκῶν αἰθουσῶν, ἐν αἷς κρατοῦσα γλῶσσα εἶνε ἢ γαλλικὴ, σύνηθες προσφερόμενον τοῖς ἐπισκέπταις ποτὸν τὸ τέιον καὶ συχναὶ αἱ ἐσπερίδες. Ἡ ἀπομίμησις τῶν ἠθῶν τοῦ μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ κόσμου εἶνε πλήρης μὲ μόνην τὴν ἐλαχίστην διαφορὰν ὅτι εἶνε . . . ἀπομίμησις. Ἐνιαχοῦ κατορθώνει κάποτε νὰ προαχθῇ καὶ μέχρι κιθῶνθῆς. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπομένει ἄκομπος καὶ ἀκαταίσθητος ἀντιγραφὴ. Ἡ οἰκοδόμοισις ἔχει τὰς ὠρισμένας καθ' ἑβδομάδα ἡμέρας, καθ' ἃς δέχεται, καὶ τὰς ὠρισμένας καθ' ἃς δὲν δέχεται. Εἰς τὴν διακόσμησιν τῶν ἰδιαιτέρων τοῦ οἴκου δωμάτων, ἐν οἷς εἰσάγει τοὺς ξένους τῆς, καταβάλλει ὅλως ἐξαιρετικὴν προσοχὴν — ὅπως φροντίζει περὶ τῆς ἐσθῆτός τῆς νὰ εἶνε πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὸν τελευταῖον συρμόν. Εἶνε καὶ τοῦτο εἶδός τι γυναικείου sport, καθ' ὃ νικᾷ ἢ πεπροικισμένη διὰ μείζονος φιλοκαλίας καὶ νοημοσύνης. Ἐκτὸς τῶν soirées, ἐν μεγίστῃ ἐνεργείᾳ καὶ ἀκμῇ εἶνε καὶ αἱ matinées καὶ αἱ après midi καὶ τὰ five o' clock, αἱ ἡμερίδες, αἱ ἀπογευματιναί, τὰ δειλινά, ἢ ὅπως ἄλλως ἐξελληνίζονται. Ὁ κύριος θέλων νὰ σὰς δηλώσῃ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ διέλθητε παρ' αὐτῷ τὴν ἐσπέραν, σὰς καλεῖ διὰ νὰ πάρετε, ὡς λέγει, τὸ τσαῦ. Ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου παίζονται τεμάχια τοῦ νεωτάτου μελοδράματος τοῦ Βέρδη ἢ τοῦ Βάγνερ, τοῦ Ὁθέλλου τῆς ἐν Μιλάνῳ Σκάλας ἢ τῆς Βαλκυρίας τῶν Βρυξελλῶν. Κατὰ τὰς ἀπόκρουσιν ἐντὸς τῶν ἀναπετανυμένων σαλονίων, ἄτινα καταυγάζονται ἐκ τῶν φώτων καὶ ὧν στίλβει ὀλισθηρὸν τὸ parquet, δίδονται ζωηροὶ καὶ πολυπληθεῖς χοροί, des bals travestis, costumés, parés et masqués. Τὸ ἀμερικανικὸν ἄνθος τῶν αἰθουσῶν, τὸ τόσον ἐπιτυχῶς μεταφθεθὲν καὶ ἐν Εὐρώπῃ ἐξωτικὸν φυτόν, ἢ μετὰ τῶν νεανίδων flirtation (νὰ τοιμήσωμεν ἄρα γε νὰ τὴν μεταφράσωμεν ἐρωτοπαιδιὰ;) εἶνε πληρέστατα ἐν χρήσει. Ἐξοχικαὶ καὶ ἄλλαι ἐκδρομαὶ διενεργοῦνται συχνότατα, des pic-

nic, parties de plaisir, courses à pied ou à cheval. Αἱ μᾶλλον προτιμώμεναι ἐξοχα εἶνε τὸ Φάληρον καὶ πρὸ πάντων ἡ δροσερὰ Κηφισία, ἀληθὲς ἀριστοκρατικὸν κέντρον μὲ τὰς κομφῆς ἐπαύσεις τῆς καὶ τὰ δύο μεγάλα ξενοδοχεῖά τῆς καὶ τὸ κατάστημά τῆς τὸ ὑδροθεραπευτικόν. Ἄν ὑπάρχῃ γαλλικὸν θέατρον, εἰς τοὺς κυρίους καὶ τοὺς ἐπισκέπτας τῶν αἰθουσῶν τούτων ἀνήκουν ἀναποφεύκτως τὰ πρῶτα καθίσματα· ἂν δὲν ὑπάρχῃ, τὸ αὐτὸ γίνεται—ἀφοῦ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γείνη ἄλλως—καὶ διὰ τὸ ἰταλικόν· ἀλλ' εἰς τὸ ἑλληνικὸν οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο νὰ σημειωθῇ ἡ παρουσία των. Πέρυσι μόνον, παραδόξως, εἶχε καταλάβῃ αὐτοὺς, ὡς ἐνθυμείσθε βέβαια, ἐκεῖνο τὸ goût pervers (βλέπετε ὅτι ἐξακολουθῶ νὰ ὀμιλῶ τὴν γλῶσσάν των) διὰ τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν καὶ τὸν διάσημον Κωστάκην. Ὁ συχνάζων εἰς τὰς αἰθούσας ταύτας κόσμος εἶνε συνήθως ὁ διπλωματικός, ὁ χρηματιστικός, ὁ ὁμογενικός, τραπεζιταί, πρέσβεις, γραμματεῖς, ἐπιτετραμμένοι, αὐλικοὶ, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι. Πολὺ ὀλίγοι ὁμῶς εἶνε ἐκεῖνοι ἐν αἷς ἡ ὁμήγουρις εἶνε πράγματι select καὶ σχεδὸν καμμία τοιαύτη ὁμήγουρις δὲν ὑπάρχει, περὶ ἧς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ ἢ γαλλικὴ ἔκφρασις triée sur le volet. Ἄν μάλιστα τὸ σαλόνιον ἔχῃ ἔστω καὶ τὴν παραμικροτέραν σχέσιν πρὸς τὴν πολιτικὴν, δὲν ἀργεῖ νὰ προσλάβῃ ἐντὸς ὀλίγου τὴν ὄψιν καφενείου τινὸς τῶν Χαυτείων ἢ τοῦ Δημοπρατηρίου. Τότε δὲ καὶ παύουν—ἐκτὸς ἐνός—νὰ εἶνε ψυχὴ αὐτοῦ αἱ κυρίαί. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁμῶς περὶ αὐτὰς συγκεντροῦται πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ μέριμνα καὶ ἡ προσοχὴ καὶ ἡ κίνησις. Αἱ δεσποινίδες μονωδοῦσιν ἢ διωδοῦσι, καθιθνται πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἢ χαριεντίζονται μετὰ τῶν μεμυρωμένων νεανίσκων, ἐν ᾧ αἱ δέσποιναι συνομιλοῦσι περὶ τοῦ γεγονότος τῆς ἡμέρας, ἀνακοινοῦσι τὰ μικρὰ σκάνδαλα ἄτινα ἀπαραιτήτως δὲν λείπουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκ τοῦ κύκλου των, κακολογοῦσιν ἢ διαλέγονται περὶ τῆς τελευταίας θεατρικῆς ἐπιτυχίας ἢ τοῦ προσφάτου θορυβώδους βιβλίου, ὧν εἰδήσεις ἀφικοντο ἐκ Παρισίων. Ἀπὸ τίνος μάλιστα ὅλως ἰδιαιτέρως φαίνονται κατὰ τι ἐνδιαφερόμεναι διὰ τὴν φιλολογίαν, τὴν ἡμετέραν ἄμα καὶ τὴν ξένην. Ἀλλ' αἱ θετικαὶ αὐτῶν φιλολογικαὶ γνώσεις, ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, δὲν ἐκτείνονται πέραν τοῦ Ohnet, ὅπως οἱ διακεκριμένοι τρόποι, οὓς ἐπιτηδεύονται, ἀφίνουν ἐνίοτε, προσωπεῖα διαφανῆ, μαντευομένην ὑπ' αὐτοὺς καὶ ἀγωγῆς ἀτέλειαν καὶ ἔθους φυσικὴν κοινότητα καὶ ἀπερίττου κληρονομικῆς εὐγενείας στέρρησιν.

* * *

Ἐπειτα ἔρχεται ἡ μέση τάξις. Ἡ μᾶλλον πτωχῶν ἄμορφος καὶ στερουμένη ἰδίως προσωπι-

κόττης. Κατώτεροι ὑπάλληλοι, ἐπαγγελματίαι, συνταξιούχοι, μικροεισοδηματίαι, φοιτηταί. "Αν ἡ ζωὴ τῆς ἀνωτέρας τάξεως παρ' ἡμῖν εἶνε ἀντιγραφὴ τῆς ζωῆς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἀλλαχοῦ, ἡ ζωὴ τῶν ἀστῶν μας εἶνε ἀντιγραφὴ τῆς ἀντιγραφῆς, ἀπομίμησις τῆς ἀπομιμήσεως. Ἡ κυριωτέρα βάσις, ἐφ' ἧς τείνει ὀριστικῶς νὰ στηριχθῆ καὶ μορφωθῆ ἡ ἀρτισύστατος ἡμῶν κοινωνία, ὁσημέραι καταδεικνύεται ὅτι εἶνε ἡ πρὸς μόνην τὴν ἐξωτερικὴν ἐπίδειξιν ἄμετρος ἐκτίμησις, τῆς δ' ὀρθοδοξίας τοῦ δόγματος τούτου ὁ σπουδαιότερος ἀπόστολος εἶνε ἡ ἡμετέρα bourgeoisie. Τί ἂν τὸ ἔνδον τοῦ ποτηρίου δεινὸν ἀπόζη, ὅταν τὸ ἐξω ἀπαστρέπτη καὶ σπινθηροβολῆ στιλπνόν; Τί ἂν τὰ ἔσθωθεν ἐνδύματα καλύπτῃ ρύπος καὶ ἰλύς, ἀφοῦ τῶν ἐξωτερικῶν εἶνε κομψὸν τὸ σχῆμα καὶ ἀνεπίληπτος ἡ μορφή; Τί ἂν ὁ θύλακος εἶνε πλήρης ἀέρος, ἀφοῦ οὕτως ἢ ἄλλως φαίνεται ἐξωγκωμένος; Τὸ θέαμα τριακοσιοδράχμου οἰκογενειάρχου προσπαθοῦντος πάσῃ δυνάμει ν' ἀναπαραστήσῃ ἐν τῷ κύκλῳ του εἰς μικρὸν τὴν εἰκόνα τοῦ βίου μυριοταλάντου πλουσίου δὲν εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον σπανίων καὶ ἥττον ἀξιοθηρητῶν φαινομένων καὶ συμπτωμάτων. Ἡ ἐξωτερικὴ παράστασις ἐπιζητεῖται, ἐφ' ὅσον εἶνε ἐφικτὸν, νὰ εἶνε ἡ αὐτὴ. Αἱ δεσποινίδες τῆς οἰκογενείας ὁμιλοῦσιν ἀπαραιτήτως καὶ αὐταὶ τὴν γαλλικὴν. Ἡ Saison καὶ πᾶν ἄλλο journal συρμῶν παρέχει καὶ εἰς αὐτὰς πρόχειρα τὰ ὑποδείγματα τῶν ἐσθήτων καὶ τῶν πίων των. Τὸ κλειδοκύμβαλον δὲν λείπει ἀπὸ τῆς αἰθούσης, ἣτις στολίζεται ἐπίσης καταλλήλως—ἔστω καὶ ἂν πρὸς τοῦτο τὰ λοιπὰ δωμάτια πρέπει ν' ἀπομείνωσι γυμνὰ καὶ παριστῶντα διαμερίσματα προστύχου ξενοδοχείου, ἐν ᾧ σταθμεύει ὁμάς ἀλητῶν, ἐτοίμη ν' ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπαύριον. Αἱ κυρίαι ἐπιτηδεύονται τοὺς αὐτοὺς ἐλευθέρους μετὰ τῶν κυρίων τρόπους—θεωροῦσαι αὐτοὺς προσφορώτατον πρὸς ἄγραν γαμβρῶν μέσον καὶ ἀπαραίτητον παρεπόμενον πεπολιτισμένης ἀγωγῆς. Τὸν χειμῶνα δίδονται ἐπίσης χοροὶ καὶ ἐσπερίδες, ἐν αἷς πίνεται ὁμοίως τέιον καὶ χορεύεται ὁ ἔγκυκλος. Ἡ εἰς πᾶν δημόσιον θέαμα, εἰς πᾶσαν πλήθους συνάθροισιν, εἰς πᾶσαν ἑορτὴν προσέλευσις εἶνε ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Αἱ συναυλαὶ τοῦ Παρρασοῦ πληροῦνται. Ἡ εἰς Φάληρον κατάβασις τελεῖται ἀνελλιπῶς καθ' ἕκαστον θέρος καὶ τὰ Ὀλύμπια δέχονται τοὺς ὑπολοίπους. Εἰς τὰς ἀνακτορικὰς πανηγύρεις ἢ τελετὰς ὁ σύζυγος ἢ ὁ πατὴρ προσκαλεῖται συνήθως μετὰ τῆς κυρίας ἢ τῶν θυγατέρων του· οὐχὶ δὲ σπανίως συμβαίνει ν' ἀναφέρῃ ἐνίοτε καὶ καμμίαν τῶν δεσποινίδων ὡς διακριθεῖσαν μετὰ τῶν κεκλημένων ἐπὶ χάριτι ἢ καλλονῇ καὶ ἐφημερίαις τις, ἀφηγομένη

τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὸ ἐπικρατήσαν ἀπὸ τίνος χρονογραφικὸν σύστημα. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ νέοι τῆς οἰκογενείας περιέρχονται τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, στολίζονται ἐπὶ πιστώσει, ἀμαξοδρομοῦσι, παίζουσιν σφαιριστήριον εἰς τὰ καφφενεῖα, συνάπτουν χρέη.

* *

Ὁ δὲ λαός; . . . Ὁ λαὸς ὑρίσταται—διότι δὲν εἶνε ἄλλως δυνατόν—τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἠθῶν τούτων. Συνείθισεν ἤδη νὰ πίνῃ ζῦθον ἀντὶ τοῦ ρητινίου του. Ἐχει τὰς ἐξοχὰς του, εἰς ἃς ἐκχύνεται κατὰ Κυριακὴν, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. Ἐχει τὰ ἰδιαιτέρα καφφενεῖά του, τὰ ἰδιαιτέρως καπηλεῖά του, τὰ ἰδιαιτέρως θεάματά του. Ἐχει τὰς ἰδικὰς του ἑορτὰς, τὰς ἰδικὰς του συναθροίσεις, τὰς ἰδικὰς του πανηγύρεις. Ἄλλὰ πόσον διαφέροντα τῶν ἄλλοτε! Τὸν χειμῶνα, ὅτε αἱ λοιπαὶ τάξεις παραπονοῦνται κατὰ κανόνα διὰ τὴν ἔλλειψιν θεάτρου, αὐτὸς ἔχει τὰ ὠρισμένα του θεατρίδια παντομίμας ἢ κωμικῶν παραστάσεων. Πολυπληθῆ ζυθοπωλεῖα παρέχουσιν αὐτῷ ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς μίαν ὑπόξυνον πρὸς πόσιν καὶ ρυπαρὰν ἰταλίδαν ἢ ἑλληνίδα ὑπηρετοῦσαν πρὸς θέαν. Ἰκανοὶ δὲ ξενῶνες, ἐν οἷς παρέχεται οἶνος, ζῦθος καὶ τροφή, κατὰ προτίμησιν δὲ πατσᾶς, μένοντες ἀνοικτοὶ πρὸς χάριν αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν νύκτα, εἰσάγοντες δὲ μετὰ παραδόξου ἐπιτυχίαις τὸ σύστημα τῶν ἰδιαιτέρων δωματίων, καλοῦσιν αὐτὸν εἰς παννυχίους εὐωχίας. Ἄλλ' ἡ κυριωτέρα αὐτοῦ διασκέδασις περιορίζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν χειμῶνα εἰς τὴν ἀνά τὰς ἀγυῖας καὶ τὰ προάστεια καὶ τὰ περιχώρα περιπλάνησιν πεζῇ ἢ ἐφ' ἀμάξης, ἐν ἀπολαύσει τῆς θαυμασίας καὶ μοναδικῆς του *Μακάδας*.

Τὸ θέρος ὁμοῦς στοιβάζεται κατὰ χιλιάδας εἰς τοὺς ὑγροὺς καὶ ἀθλίους παρλισσίους κήπους, ὅπου θεᾶται ἐν πατριωτικῇ ἐξάψει καὶ ἐνθουσιασμῷ τὸν Λεωνίδα ἐν Θερμοπύλαις κατατροποῦντα διὰ *πυροβολισμῶν* τοὺς Πέρσας, ἢ Κωνσταντῖνον τὸν Παιλαιολόγον ψυχορραγοῦντα ἐπὶ τῶν ξυλίνων ἐπάλλξεων σητοβρώτου σκηνῆς, ἢ τῆς Γενοθέφρας τὰ θαυμασία παθήματα, ἢ τοῦ Διάκου τὴν διὰ μυστηριωδῶν σχημάτων μάχην πρὸς τοὺς ἐπιτιθεμένους Τούρκους καὶ τὸν μοιραῖον ἀνασκολοπισμὸν. Ἄλλοτε δὲ ἐξίσταται πρὸ τῶν τολμηρῶν ἀκροβατικῶν γυμνασμάτων πειναλέου τινὸς ἀθλητοῦ, ἢ χειροκροτεῖ τὰ *θαυτηφῆρα* πηδήματα δεκαετοῦς κορασίου, ἢ διαρρηγνυταὶ καρχαζων πρὸ τῶν τερατωδῶν μορφασμῶν εἰδεχθοῦς *παληάτου*. Ἡ ἄλλοτε τέλος πάλιν, ἐν τῇ ὁρμῇ ὅλων τῶν κτηνωδῶν του ἐνστικτῶν ἐξεγειρομένων, ραβδοκοπεῖ μέχρι συντριβῆς τὰ καθίσματα καὶ τὰ θρανία ἐκδηλῶν τὴν εὐνοϊάν του πρὸς χυ-

δαίαν ὀρχήστριαν ἢ αἰοιδόν, βραγχόν ἔχουσαν τὸν λάρυγγα καὶ δύσηχον τὸν φωνήν. Καὶ βοή τότε τρομερὰ ἀνέρχεται πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀλαλαγμὸς ἐκκωφαίνων, πάταγος σατανικός, ὄρμαγδὸς διαβολικός, συρφετοῦ ἔκφρονος, κόσμου ἐν μανίᾳ.

Ἄλλὰ μολονότι φαίνεται τόσον εὐθυμῶν, δὲν εὐθυμεῖ ἐν τούτοις οὔτε κατὰ τὸν τρόπον τούτον πράγματι. Ὅπου πρέπει νὰ τὸν ἴδῃ τις ἄληθῶς εὐθυμοῦντα εἶνε εἰς τὰ παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐλευθερίας, παρὰ τοὺς σταθμοὺς τῶν σιδηροδρόμων, παρὰ τὸ Θησεῖον, εἰς τ' ἀπομειμακρυσμένα ὀλίγον κέντρα τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ, ὅπου ἰδρύνονται ἰδιόρρυθμα ᾠδικὰ καφφενεῖα καὶ ἐγκαθίστανται πλάνητες θιασοὶ ἀνατολιτῶν ὀργανοπαικτῶν ἢ αἰοιδῶν, καὶ συμυγκίως βιολιστῆς μαγεύει διὰ τοῦ εὐκινήτου τόξου τοῦ τοὺς παρακαθημένους καὶ καλλιφῶνος ἀρμενία ἢ ἐβραία βάλλει περιπαθοῦς ἀμαρῆ στόνους. Ἐκεῖ ἐπανέρχεται ὀλίγον εἰς τὰς παραδόσεις του, ἐκεῖ ἐπανέρχεται εἰς τὰς φυσικὰς κλίσεις, ἐκεῖ ἐπανέρχεται εἰς τὰ πραγματικὰ αἰσθημάτά του. Ἐκεῖ ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ καφαίνεται οἷος εἶνε τῷ ὄντι, λαοῦ μεσημβρινοῦ, φίλου τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς ἀργίας. Ἐκεῖ ἀφίεται εἰς τὴν ἐκχειλίσιν τῶν μυχιῶν πόθων του, τῶν ἐσωτερικῶν τάσεών του, τῶν ἀπροσποίητων του ὀρέξεων.

* *

Τὸ ἐπ' ἐμοὶ διὰ νὰ εὔρω τοιαύτην σκηνὴν ἀληθοῦς λαϊκῆς διασκεδάσεως καὶ εὐθυμίας ἠναγκάστην ἐσχάτως νὰ κατέλθω μέχρι τοῦ Πειραιῶς.

Σὰς συνιστῶ νὰ μεταβῆτε καὶ σεῖς, διότι ἀξίζει τὸν τόπον.

Ἐντὸς καφφενείου τινός, ἐνός τῶν κοινῶν παρὰ τὴν προκυμαίαν καφφενείων, ἀνακυκᾶται πλῆθος πολὺ, σωρὸς κεφαλῶν καὶ σωμάτων παρακαθημένων. Ναῦται, ἐργάται, ἐμποροῦπάλληλοι, ἀμαξηλάται, ἀληθῆς λαός. Ὑπὸ τὴν χαμηλὴν τοῦ καφφενείου ὄροφην, ἐφ' ἧς ἐζωγραφισμένοι ἐμβλέπουσι πρὸς τὰ κάτω διὰ τῶν τερατωδῶν ὀμμάτων των παράδοξοι γρῦπες καὶ περιπλέκονται εἰς μυρία ἀλλόκοτα σχήματα ποικιλόχρωμοι ἀπεικονίσεις ἀνθῶν, ἢ ἀτμοσφαῖρα εἶνε πνιγηροτάτη. Βαρεῖα ὀμίχλη καπνοῦ σκοτίζει τὴν ὄρασιν καὶ ὡς ὑπὸ πυκνὸν πέπλον μόνις διακρίνονται ἀπὸ τῆς εἰσόδου χειρονομοῦσαι ἐν φανταστικοῖς κινήμασιν ἀόριστοι ὄψεις. Συμμιγῆς θόρυβος φωνῶν, κραυγῶν, βλασφημιῶν, φιλονεικιῶν πληροὶ τὴν αἴθουσαν. Τὰ καθίσματα καὶ τὰ τραπέζια παράκεινται πλησιέστατα ἀλλήλοισ, συνεσφιγμένα, συμπεπιεσμένα, παρεμποδίζοντα τὴν διάβασιν. Οἱ ὑπηρέται μόνις κατορθοῦσι νὰ διέρχωνται διὰ μέσου αὐτῶν,

βάλλοντες ὀξείας κραυγὰς πρὸς παραγγελίαν τῶν διατασσομένων ὑπὸ τῶν πελατῶν. Πρὸς τὸ βάθος κεῖται ὁ ὑψηλὸς μπάγκος τοῦ διευθυντοῦ ἐφ' οὗ ἀποτίθενται κύπελλα, κύαθοι, φιάλαι, ρίπτονται δ' ἐν κρότῳ τὰ χαλκᾶ κέρματα, ἀτινα συνάζουν οἱ ὑπηρέται. Πρὸς τὴν ἄλλην δὲ γωνίαν, ἀριστερᾶ, ἐγείρεται εἰδὸς τι ἐξέδρας, ἐφ' ἧς κάθηνται τρεῖς μουσικοὶ, παρ' αὐτοὺς δὲ τρεῖς γυναῖκες. Ὁ πρῶτος τῶν μουσικῶν, ὁ πρεσβύτερος, ἐγείρει βραδέως τὸ βιολίον του καὶ ἀρχεται παίζων ἐπ' αὐτοῦ χορὸν τινα. Μία δὲ, ἡ νεωτέρα τῶν γυναικῶν, δεκατετραετῆς παιδίσκη, ἐβραία, -μὲ ζωηροὺς μέλανας ὀφθαλμοὺς, μορφὴν προπετῆ καὶ εὐάρεστον, κόμην πλουσίαν κομψῶς ἀναδεδεμένην, φέρουσα κιτρίνην ἐσθῆτα ἐσφιγμένην ἐπιμελῶς περὶ τὴν ὄσφην καὶ περικνημίδας κατακοκκίνους ὦν, φιλαρέσκως ἐπιδεικνυμένων, μόνις ἐξαρκεῖ νὰ καλύψῃ τὴν ἐμπροσθίαν ἄκραν μικρότατον καὶ ὀξὺ πέδιλον, ἐγείρεται καὶ ὀρχεῖται συμφῶνως πρὸς τὸν ἀνακρουόμενον ρυθμὸν. Ἀμέσως δὲ πᾶς θόρυβος παύει. Ἡ παιδίσκη στρέφεται περὶ ἑαυτὴν ἐπὶ τοῦ ἐφ' οὗ ἴσταται στενοῦ χώρου, ὑπερέχουσα πάντων τῶν λοιπῶν, ἀνακηρᾶ ἑλαφρῶς, κινεῖ ἐν τῷ ἀέρι τοὺς βραχιόνας ἀφ' ὧν ἐξηρητημένα συνοδεύουσιν ἐμμελῶς τῆς ὀρχήσεως τοὺς ἐλιγμοὺς κρόταλα ἠχοῦντα, προβάλλει τὸ στήθος καὶ περιπλέκει τὰς κνήμας. Καὶ τὸ πλῆθος θεᾶται ἠδυνόμενον καὶ ὑποτονθυρίζει τοῦ ρυθμοῦ τὸν ἦχον καὶ παρακολουθεῖ παρασυρόμενον βαθμηδὸν τὸν χρόνον τοῦ χοροῦ, πληττον διὰ τῶν ποδῶν τὸ ἔδαφος...

Ἄλλ' ὁ χορὸς ἐτελείωσε. Καὶ ἡ παρακαθημένη τῇ παιδίσκῃ γυνὴ ψάλλει ταχέως σύντομόν τινα καὶ εὐθυμον δημοτικὴν ᾠδὴν.

Καὶ μετὰ μικρὸν ἢ τρίτη, ὄριμος νεάνις, ὄχι ἄσχημος ἀλλὰ φέρουσα ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας ἀποτετυπωμένα προφανῆ τὰ ἴχνη τῆς ἀλήτιδος καὶ ἀτάκτου ζωῆς τῆς, ἀρχεται ᾄδουσα διὰ βλαθείας φωνῆς ἀνατολικόν τι ᾄσμα.

Μονότονοι, βραδεῖς, ἐκπνέοντες ἀνέρχονται οἱ τόνοι πρὸς τὴν ὄροφην, ὁμοιόμορφοι καὶ ὁμοιόχρωμοι, ἐκτὸς ἐλαφρῶν παραλλαγῶν καὶ διακυμάνσεων. Τὸ ὄλον ᾄσμα μετέχει βόμβου, γόου, παραπόνου καὶ νανουρίσματος. Ὁ περὶ ἕως ρυθμὸς ὁμοιάζει νῆμα ἐν συνεχεῖᾳ ἐπὶ πολὺ ἀνελισσόμενον. Ἀδιακρίτοι, μόνις ἀκούμεναι ἐν τῇ μακρᾷ τρομῶδει παρατάσει τοῦ μέλους κυλιόνται αἱ ἀποτελοῦσαι αὐτὸ ὀλίγα τάξεις, μόνη δὲ, κρατοῦσα τῶν λοιπῶν, ἀντηχεῖ εὐδιάκριτος καὶ καθαρὰ μία, ἐν ὄνομα, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν προφερόμενον καὶ ἀδιαλείπτως ἐπαλαμβανόμενον. Τὰ ὄργανα μόνις κινοῦνται συνοδεύοντα τὴν αἰοιδόν. Καὶ τὸ παράδοξον ᾄσμα προβαίνει, πάντοτε νισταλέον, πάντοτε ἀβίαστον, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε ἦχου καὶ ἐπὶ

των αὐτῶν ἢ μάλλον τῆς αὐτῆς λέξεως, ὡς ἐπίμονος ἐπίκλησις, ὡς ἀπηλπισμένη κραυγή, ὡς μυχίου πόνου καὶ πόθου ἔκφρασις, ἄλλοτε μαλθακῶς ὀλισθαίνον, ἄλλοτε αἰρόμενον εἰς θλιβεράν οἰμωγὴν καὶ ἄλλοτε καταπίπτον καὶ τελευτῶν εἰς βαθὺν στόνον. Καὶ ὑπὸ τὴν βαυκαλητικὴν καὶ ὑπνωτικὴν, ὡς χάσις ἢ ὄπιου, ἐπήρειάν του τὸ πλῆθος σιγᾶ καὶ φαίνεται ὡς νὰ βυθίζεται εἰς εἶδος νάρκης καὶ ἀκροᾶται ἐν μακαρίᾳ ἀκινήσι καὶ βέμβῃ. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖνο παρατείνεται ἐν τῇ διαρκεί αὐτοῦ χυνότητι καὶ μελαγχολίᾳ, ὡς νὰ διερμηνεύη ἐπιθυμίαν ἀόριστον ἀλλὰ τοσοῦτῳ μάλλον φλογεράν, πάθος ἐπόδωνον πρὸς τι ἄγνωστον καὶ ἀσύλληπτον, ἢ ὡς νὰ θρηνητὶ ἀπολωλὸς ἀνεπιστρεπτεῖ, στέρησιν σκληρὰν καὶ ἀνεπανόρθωτον, ἐπὶ τοσοῦτο καὶ τοῦτο ἐνωτίζεται ἡρέμα ὡς νὰ ὑποκύπτῃ εἰς μαγνητιστοῦ θέλησιν. Ἄλλ' ὅταν καὶ ὁ ὕστατος τόνος του βαθμηδόν, μικρὸν κατὰ μικρὸν, ἐκλίπῃ, τότε ἐγείρονται ὅλοι διαμιάς καὶ μακρινῶς κρουοῦσι αἰτούσι τὴν ἐπανάληψίν του. Καὶ ἡ ἀλλοκοτος σκηνή, ἣτις φαίνεται ὡς ἐξαχθεῖσα ἐκ φανταστικοῦ τινος διηγήματος τοῦ Γκιωτιᾶ ἢ τοῦ Ὀφφμαν, ἐξακολουθεῖ, ἐξακολουθεῖ ἐπὶ πολὺ, ἐπὶ ὥρας μακράς, καιρὸν ἥδη μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ πέραν ἔτι . . . .

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΑΛΛΟΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΑΝΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κοινῶς ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι ἄνθρωπος ἔχων ἀνάστημα 1 μ. 70, π.χ. διατηρεῖ τὸ ὕψος τοῦτο ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀναλλοιώτων ἀλλ' ἡ ἰδέα αὐτὴ εἶνε ἐσφαλμένη. Τὸ ἀνάστημα ποικίλλει ὅπως καὶ τὸ βᾶρος τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς ὥρας οὐδέποτε ἔχομεν τὸ αὐτὸ ἀνάστημα καὶ τὸ αὐτὸ βᾶρος. Ἐάν τις μετρήσῃ μετ' ἀκριβείας ἑαυτὸν ἄμα ὡς ἐγερθῆ τῆς κλίνης καὶ ὀλίγον πρὶν ἢ κατακλιθῆ, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐφόσον ἡ ἡμέρα προβαίνει, τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ σμικρύνεται. Τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν ὥραν εἶνε τις ὑψηλότερος ἢ τὴν ὀγδόην ἑσπερινήν. Καὶ ἡ διαφορά εἰς πολλὰ ἄτομα δύναται τὰ ὑπερβῆ τὸ ἐν ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου. Κατὰ τὸ ἐν Βερολίῳ ἐν ἔτει 1881 συγκροτηθὲν χειρουργικὸν συνέδριον, ὁ καθηγητὴς Μάρτελ ἀνεκοίωσε τὸ πόρισμα πολλῶν αὐτοῦ καταμετρήσεων, ἐξ ὧν συνήγαγε τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἀνθρώπινον ἀνάστημα, ὡς εἶπομεν, ἀλλοιοῦται κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας. Ἐκατοστὸς ἡμῶν ἀπόλλυσι 3—4 χιλιοστόμετρα τοῦ μέτρου τὴν ἡμέραν, ἅτινα ἀνακτᾶ τὴν πρωϊάν

τῆς ἐπαύριον, ὑπάρχουσι δὲ πολλοὶ οἵτινες γίνονται βραχύτεροι κατὰ 5-6 χιλιοστόμετρα. Γνωρίζομεν τροχηλατιστὴν τινὰ ὅστις ἔχει ὕψος 1 μ. 72 ἐκ. τὴν πρωϊάν καὶ ὅστις ἀφοῦ διατρέξῃ ἐπὶ τοῦ τροχλάτου αὐτοῦ ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν διάστημα 40 χιλιομέτρων, τὴν ἑσπέραν ἔχει ὕψος 1 μ. 70 μόνον ἐκ. Ἡ σμίκρυνσις εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν σωματικὴν ἄσκησιν ἢ ἐπιβάλλει τις εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἴσταται ὄρθιος. Κυρία τις, παραμένουσα καθ' ἐκάστην ἐφ' ὅλην τὴν πρωϊάν ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ Ἐκθέσει, ἀπόλλυσι τακτικῶς, ἀπὸ τῆς ἐνάτης μέχρι τῆς μεσημβρίας, τέσσαρα χιλιοστόμετρα ἐκ τοῦ ἀναστήματός της.

Τὴν σμίκρυνσιν ταύτην τοῦ ἀναστήματος γνωρίζουσι καλῶς οἱ ἐπαγγελλόμενοι ἐν τοῖς χωρίοις τοὺς «μάγους», οἵτινες διὰ χρημάτων ἀναλαμβάνουσι νὰ βραχύνωσι τὸ ἀνάστημα τῶν νέων. Ἐάν νεοσύλλεκτός τις ὑπερβαίῃ τὸ ἀνάστημα τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενον πρὸς ἐξαίρεσιν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ὁ «μάγος» ὑπόσχεται αὐτῷ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῆς ὑποχρέωσεως. Ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἢ συνέλθῃ τὸ στρατολογικὸν συμβούλιον, ὑποβάλλει αὐτὸν εἰς ὑπερβάλλουσαν σωματικὴν κόπωσιν καὶ τῷ ἐπιβάλλει μακρὰν πορείαν, καθ' ἣν φέρει ἐπ' ὤμων καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βαρῆα ἀντικείμενα. Ἀποστερεῖ αὐτὸν ὡσαύτως καὶ τοῦ ὕπνου, συντηρεῖ δὲ τὰς δυνάμεις του διὰ μεγάλων δόσεων οἰνοπνεύματος. Ὅτε, μετὰ τὴν τοιαύτην δοκιμασίαν, ὁ νέος εἰσέρχεται ὑπὸ τὸ ἀναστημάτομετρον εἶνε κατὰ 2, 3 πολλαίς δὲ καὶ 4 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου βραχύτερος τοῦ συνήθους. Ἀποτέλεσμα τῆς ὑπερβαλλούσης σωματικῆς κοπώσεως εἶνε ἡ σμίκρυνσις τοῦ σώματος.

Πᾶς ὅστις δὲν ὑποβάλλεται εἰς κόπους καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, διάγει δὲ μάλλον καθιστικὸν βίον, ὑφίσταται ἐλαχίστην τοῦ ἀναστήματος σμίκρυνσιν τούναντιον δὲ πολὺ κοπιῶν, ὁ ἰστάμενος ἐπὶ πολλὰς ὥρας ὄρθιος εἶνε τὴν ἑσπέραν βραχύτερος τοῦ συνήθους ἀπὸ 1—5 χιλιοστόμετρων. Οἱ στρατιῶται μετ' ἐπίπονον πορείαν εἶνε πάντες βραχυσωμότεροι. Κοπιῶν τὸ σῶμα καταπίπτει διότι πρῶτον κατηνάλωσε μέρος τοῦ ἐν τῷ σώματι λίπους, εἶτα διότι ἡ ἐλαστικότης καὶ ἡ στερεότης τῶν χόνδρων ἠλαττώθη. Ἐκτός δὲ ταύτης καὶ ἡ τῶν ἰνωδῶν καὶ λιπαδῶν στερεότης μειοῦται. Διὰ τῆς στερήσεως δὲ τοῦ ὕπνου ἡ θρέψις γίνεται ἀτελῶς καὶ πάσαι αὐταὶ αἱ μικραὶ λεπτομέρειαι συνδυαζόμεναι ἐπιφέρουσι αἰσθητὴν τοῦ σώματος σμίκρυνσιν. Διὰ τοῦτο πράγματι οὐδέποτε ἔχομεν ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ ἀνάστημα καὶ ἐάν τις ἐπιθυμῇ νὰ γνωρίξῃ ἀκριβῶς τὸ ὕψος τοῦ σώματός του πρέπει νὰ μετρηθῇ ἄμα ὡς ἐγερθῆ τῆς κλίνης.

Τὸ ἀνθρώπινον ἀνάστημα ἀυξάνεται, ὡς γνω-